

ВІСНИК

УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА

**1—2
2013**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

О.О. Непочатенко
(головний редактор)
В.В. Манзій
(заступник головного редактора)
О.Д. Черно
(відповідальний секретар)
А.Ф. Балабак
В.С. Білоножко
В.І. Білоус
А.Т. Безусов
А.Ф. Головчук
Г.М. Господаренко
З.М. Грицаєнко
Ю.Ф. Гутаревич
Є.А. Дмитрук
В.О. Єщенко
О.І. Здоровцов
О.І. Зінченко
А.В. Калініченко

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

П.Г. Копитко
Т.Є. Кучеренко
О.М. Литовченко
О.В. Мельник
А.С. Музиченко
В.Т. Надикто
Ю.О. Нестерчук
Н.М. Осокіна
Ф.М. Парій
Л.О. Рябовол
С.П. Сонько
Ю.Ф. Терещенко
В.С. Уланчук
О.І. Улянич
В.Г. Федорів
В.П. Шлапак
О.О. Шкільний
Ю.П. Яновський

З М І С Т

<i>Єщенко В.О.</i> NO-TILL технологія: її сьогодення та майбутнє.....	4
<i>Карасюк І.М., Улянич О.І.</i> Особливості формування раннього врожаю салату посівного за внесення азотних добрив на фосфорно-калійному фоні.....	9
<i>Грицаєнко З.М., Карпенко В.П., Припуляк Р.М.</i> Забур'яненість посівів тритикале озимого за дії протизлакового гербіциду пума супер та регулятора росту рослин Біолан.....	20
<i>Зінченко О.І.</i> Кормовиробництво. Науково-практичні аспекти	25
<i>Грицаєнко З.М., Заболотний О.І.</i> Вплив різних норм гербіциду майстер на загальну чисельність мікробіоти у ризосфері рослин кукурудзи.....	35
<i>Опалко А.І., Черненко А.Д., Опалко О.А.</i> Філогенетичні зв'язки культивованих в Україні представників роду <i>Cucumis</i> L.	40
<i>Сухомуд О.Г., Любич В.В.</i> Урожай і якість зерна пшениці ярої за різних умов мінерального живлення.....	51
<i>Кирилюк В.П.</i> Вплив агроекологічних факторів на водоспоживання люцерни в умовах правобережного лісостепу.....	55
<i>Трус О.М.</i> Зміна лабільної частини гумусу ґрунту після тривалого застосування добрив у польовій сівозміні.....	65
<i>Брагінець М.В., Ковальов С.В., Вольвак С.Ф., Бахарев Д.М.</i> Обґрунтування кривизни леза ножів подрібнювача коренеплодів.....	70
<i>Войтік А.В., Кравченко В.В., Оляднічук Р.В.</i> Дослідження параметрів прутків ворсу циліндричної щітки для розкриття кореневої системи маточних рослин.....	76
<i>Дідур В.А., Чебанов А.Б., Дідур В.В.</i> Динаміка частинок пилу при пневмосепарації рушанки ріщини.....	83
<i>Шаповалов В.І., Вольвак С.Ф., Вихватнюк Р.В.</i> Експериментальні дослідження подрібнюючих апаратів соломистих продуктів для зернозбирального комбайна.....	92
<i>Осокіна Н.М., Костецька К.В.</i> Технологічні властивості зерна кукурудзи сорту ДКС 4685 X 1390.....	96
<i>Березовський А.П., Прокопенко Е.В.</i> Удосконалення методики оцінки професійних ризиків на робочому місці.....	101
<i>Гузар Б.С., Корунець О.М.</i> Склад, класифікація фінансових ресурсів та джерела їх формування.....	109
<i>П.Бечко</i> Державна підтримка суб'єктів господарювання аграрної галузі.....	116
<i>Гузар Б.С., Ярова А.М.</i> Розвиток фермерства та механізми його державної підтримки в Україні.....	128

<i>Прокончук О.Т., Бержанір І.А., Гвоздей Н.І.</i> Сучасний стан і тенденції розвитку особистих селянських господарств.....	133
<i>Боровик П.М., Бечко В.П.</i> Доходи місцевих бюджетів як запорука фінансової самостійності місцевого самоврядування.....	143
<i>Миколайчук М.Н.</i> Педагогічні засади інформаційно-технологічного забезпечення викладання фізики з основами біофізики рослин.....	148
<i>Господаренко Г.М., Черно О.Д.</i> До 115- річчя з дня народження М.М. Шкварука.....	157

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів

Адреса редакції:

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19
тел.: (04744) 4-64-88, 4-67-77
e-mail: vizavi08@mail.ru

Здано до набору 14.06.2013. Підписано до друку 28.08.2013. Формат 70x100 1/16.
Друк офсет. Папір офсет.
Умовн. друк. арк.
Наклад 300. Зам .

Верстка і друк журналу –
Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
Свідоцтво про державну реєстрацію № 2521
від 08.06.2006 р.

© Вісник Уманського національного університету садівництва, 2013

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», ДК № 2521,
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19

---

potential must be used mainly for satisfaction of internal demand, and a large-scale agropromyshlennitsvo it follows to point at export necessities. The decision of the marked task will allow substantially to accelerate development of all forms of menage in the agroindustrial sector of economy of Ukraine.

УДК 336.2.026

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ЗАПОРУКА ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

П.М. БОРОВИК, В.П.БЕЧКО, кандидати економічних наук

В статті розглянуто проблеми формування доходів місцевих бюджетів та запропоновано шляхи їх вирішення.

Локальні бюджети завдяки їх впливу на соціально-економічний розвиток місцевих громад, що відбувається через бюджетні асигнування на освітні, соціально-культурні послуги, охорону здоров'я та інші потреби місцевих жителів, відіграють значну роль у розвитку місцевих територій. В той же час цій ланці бюджетної системи притаманний безнадійно застарілий механізм централізованого регулювання рівня їх доходів, що позбавляє місцеві органи влади фінансової самостійності, та викликає суттєву фінансову залежність муніципалітетів від органів державної влади. З цієї причини та з причини недостатності фінансових ресурсів, що централізуються в Україні через бюджетну систему, викликані кризовими явищами в економіці нашої держави, що спостерігаються в період з 2008 року, нині особливо загострилась проблема недосконалості вітчизняного механізму формування доходів та фінансування витрат місцевих бюджетів.

З цієї причини проблемним аспектам виконання місцевих бюджетів присвячено безліч наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких на особливу увагу заслуговують фундаментальні дослідження С.І. Юрія [1], І.О. Луніної [2], В.М. Федосова [3], К.В. Павлюк [4], та інших вчених. Поряд з цим, аналіз наукових публікацій, присвячених виконанню бюджетів місцевих громад засвідчив існування цілої низки проблем у виконанні місцевих бюджетів, найсуттєвішими з яких є недостатній для самостійного виконання їх завдань та функцій рівень власних доходів муніципалітетів, проблема розмежування доходів і видатків між державним та місцевими бюджетами та проблема горизонтального фінансового вирівнювання доходної бази муніципальних бюджетів.

На наше переконання, зазначені проблеми потребують подальших наукових пошуків стосовно обґрунтування оптимальних шляхів їх вирішення, що й зумовило мету даного дослідження та його завдання.

Методика досліджень. В статті використано економіко-статистичні методи досліджень, зокрема монографічний, табличний, графічний методи та метод

порівняння.

Результати досліджень. Проблемні аспекти виконання місцевих бюджетів проаналізовано на прикладі зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області. Слід зазначити, що фінансово-економічна криза спричинила скорочення основних видів власних та закріплених доходів місцевих бюджетів в Україні, в тому числі і зведеного бюджету Лисянського району (табл. 1).

1. Питома вага основних видів доходів зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області за бюджетною класифікацією, %*

Види доходів	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Податкові надходження	36,3	32,4	30,3	29,4	28,8
Неподаткові надходження	18,4	18,3	15,9	14,4	13,7
Доходи від операцій з капіталом	3,7	3,5	2,4	2,2	2,1
Державні цільові фонди	8,1	7,2	6,6	4,8	2,0
Офіційні трансферти	33,5	38,6	44,8	49,2	53,4

*За даними фінансового управління Лисянської райдержадміністрації Черкаської області.

Як свідчать дані таблиці, питома вага податкових та неподаткових надходжень у структурі доходів зведеного бюджету району за 2007–2011 роки істотно знизилась: податкові надходження – з 36,3 % у 2007 році до 28,8 % у 2011 році та неподаткові – з 18,4 % у 2007 році до 13,7 % у 2011 році.

Слід зазначити, що частка податкових і неподаткових надходжень у доходах місцевих бюджетів показує стійкість їх доходної бази та рівень їх фінансової незалежності і самодостатності. Тому сучасний стан формування доходів муніципалітетів в Україні, особливо під час фінансової кризи, вимагає пошуку напрямів посилення фіскального значення їх власних і закріплених джерел доходів.

Варто відмітити, що нині в структурі доходів місцевих бюджетів, в тому числі й зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області, значною є частка окремих загальнодержавних податків та платежів (табл. 2).

2. Частка податків в доходах зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області, %*

Назва доходів	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Податок з доходів фізичних осіб	24,9	22,0	20,5	20,1	20,3
Єдиний податок з суб'єктів малого підприємництва	2,0	2,3	2,4	2,5	х
Плата за землю	3,8	3,5	3,3	3,2	3
Фіксований сільськогосподарський податок	3,0	2,8	2,7	2,6	2,5
Місцеві податки і збори	2,1	1,5	1,2	0,8	2,9
Інші податки та податкові платежі	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1

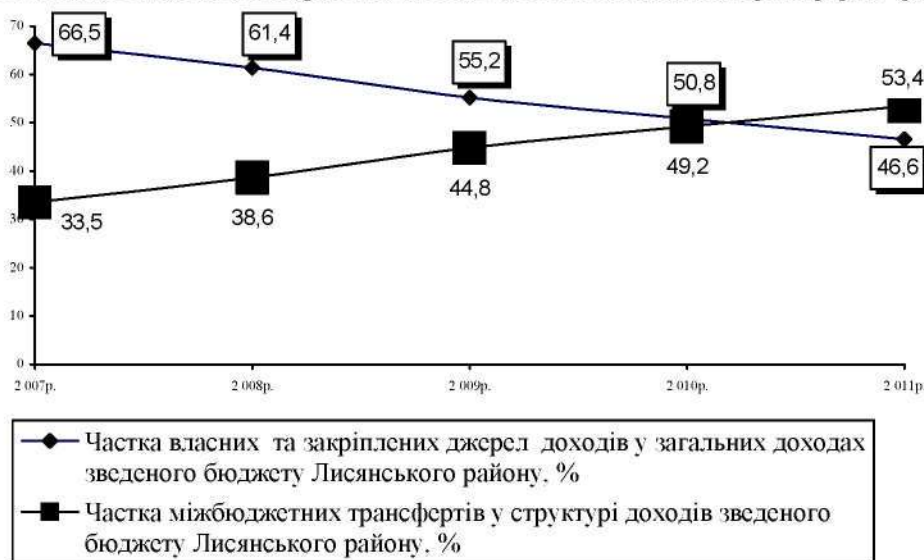
*За даними фінансового управління Лисянської райдержадміністрації Черкаської області.

Зокрема, дані таблиці 2 демонструють, що в структурі власних та закріплених доходів зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області найбільшу питому вагу займає податок з доходів фізичних осіб (понад 20 % доходної бази місцевих бюджетів).

Крім того, як показують дані таблиці, плата за землю (земельний податок, плата за оренду землі державної та комунальної власності) спільно з фіксованим сільськогосподарським податком є другим за питомою вагою джерелом податкових надходжень муніципальних бюджетів Лисянського району, частка якого в доходах локальних бюджетів загалом по району з року в рік несуттєво зменшується.

Як свідчать показники, наведені в таблиці 2, в період з 2007 по 2011 рік щорічно зменшувалась також частка місцевих податків та зборів в структурі доходів зведеного бюджету Лисянського району Черкащини. Варто, проте зазначити, що в 2011 році, внаслідок переведення єдиного податку до складу локальних податків, їх питома вага в структурі доходів зведеного бюджету Лисянського району суттєво зросла і досягла майже 3 %.

Слід відмітити, що за досліджуваний період, як засвідчують дані про виконання зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області, в структурі доходів місцевих бюджетів щороку скорочувалась загальна питома вага власних та закріплених джерел доходів та одночасно зростала питома вага міжбюджетних трансфертів (рис. 1).

Рис. 1. Частка власних і закріплених джерел доходів та міжбюджетних трансфертів у доходах зведеного бюджету Лисянського району*

*За даними фінансового управління Лисянської райдержадміністрації Черкаської області.

Зокрема, показники, наведені нами на рисунку 1 засвідчують суттєве скорочення (майже на 20 %) всіх видів власних та закріплених джерел доходів та одночасне зростання частки офіційних трансфертів у доходній частині зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області.

Згідно з даними обліку фінансового управління Лисянської райдержадміністрації, протягом 2007 – 2011 років середньорічна сума отриманих бюджетами Лисянського району офіційних трансфертів складає близько 50 мільйонів гривень. При цьому їх розмір у 2011 році порівняно з 2007 роком зріс майже втричі і досяг 94 млн грн.

Зростання розміру офіційних трансфертів відбулось за рахунок дотацій вирівнювання з державного бюджету – на 31321,2 тис грн, за рахунок додаткової дотації з державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів – на 987,6 тис грн, за рахунок субвенції з державного бюджету на 35779,8 тис грн, за рахунок субвенції з обласного бюджету – на 1857,2 тис грн, за рахунок субвенції з бюджетів районів – на 90 тис грн. Значний розмір трансфертних надходжень, відповідно до європейських стандартів муніципального управління [5], свідчить про суттєве зниження рівня самодостатності муніципальних бюджетів району та про одночасне зростання їх фінансової залежності від трансфертних подачок з інших бюджетів.

В той же час в більшості країн Євросоюзу бюджети муніципалітетів формуються не лише виключно за рахунок власних та закріплених джерел доходів, але й частка місцевих податків та зборів в їх доходах є досить високою [5].

Зважаючи на це, на нашу думку, настала пора реформувати джерела доходів місцевих бюджетів шляхом підвищення в них ролі не трансфертних платежів, а податкових джерел та, насамперед, місцевих податків, зборів і платежів.

Варто відзначити, що держава не могла не звернути увагу на проблему формування доходної бази місцевих бюджетів. Суттєвими кроками на шляху вдосконалення бюджетних відносин на рівні місцевих бюджетів було прийняття Податкового Кодексу України [6] та Бюджетного Кодексу України [7].

Цими нормативно-правовими актами значною мірою вдосконалено місцеве оподаткування. Зокрема, замість 14 податків та зборів, що становили до 2011 року систему місцевих платежів податкового характеру та не дозволяли муніципалітетам мобілізувати кошти в розмірах, достатніх для їх самостійного функціонування, до складу зазначеного виду податкових форм було віднесено 2 інші податки та 3 місцевих збори, фіскальне значення яких, зважаючи на публікації окремих науковців, мало бути вищим від місцевих податків та зборів, які функціонували до цього [8]. В той же час, не дивлячись на позитивні зміни вітчизняного місцевого оподаткування, варто відмітити, що сучасний порядок справляння місцевих податків і зборів в Україні також не забезпечить формування доходів місцевих бюджетів виключно за рахунок місцевих податкових платежів.

Так, єдиний податок з суб'єктів малого підприємництва до 2011 року був загальнодержавним податком, що належав до закріплених джерел доходів бюджетів муніципалітетів. Оскільки ставки єдиного податку після прийняття Податкового Кодексу України практично не змінилися і порядок його нарахування і сплати не зазнав суттєвого реформування, то й розміри цього платежу, що надходять до місцевих бюджетів, істотно не вплинуть на формування їх доходної бази [9].

Очікувані наслідки від справляння іншого місцевого податку – податку на нерухомість свідчать, що цей платіж не забезпечить формування значних обсягів податкових надходжень до місцевих бюджетів. Причиною цього, насамперед, є значні площі житлової нерухомості, що звільнені від оподаткування. З іншого боку, зменшення розміру мінімальної площі житлової нерухомості, що підлягає оподаткуванню не є доцільним, оскільки такий крок спричинить скорочення рівня реальних доходів рядових громадян та певні соціальні заворушення. Таким чином, податок на нерухомість також не зможе забезпечити належний рівень доходів для бюджетів місцевих громад [9].

Виникають також сумніви стосовно формування доходної бази місцевих бюджетів

за рахунок туристичного збору, оскільки цей податковий платіж може бути запровадженим виключно на туристичній місцевості, до якої неможливо віднести 4/5 територій місцевих громад України, що не користуються попитом серед туристів [9; 10, с. 90].

В той же час, Європейською хартією місцевого самоврядування, ратифікованою Україною в 1997 році, передбачено, що доходна частина місцевих бюджетів повинна формуватись насамперед за рахунок місцевих податків та платежів [11].

Враховуючи перелічені факти, на нашу думку, настав час реформувати систему місцевого оподаткування в Україні. Завданням цього реформування є суттєве підвищення питомої ваги місцевих податків та зборів у доходній базі бюджетів місцевих громад.

Висновки. Нині витрати муніципальних бюджетів в Україні переважним чином фінансуються за рахунок трансфертних платежів з вищестоящих бюджетів. Реальним практичним шляхом вирішення проблеми самодостатності муніципалітетів в Україні є розширення переліку місцевих податків, які в багатьох країнах світу забезпечують формування переважної частини доходів муніципалітетів.

Подальші дослідження стосовно розробки напрямів удосконалення формування доходів місцевих бюджетів, на нашу думку, слід присвятити вдосконаленню механізмів справляння місцевих податків та зборів, які, на наше глибоке переконання, мають достатній фіскальний потенціал для забезпечення повної фінансової незалежності муніципальних бюджетів в Україні.

Список використаних джерел

1. Юрій С.І. Антологія бюджетного механізму : Монографія. / С. І. Юрій, В. Г. Демянишин – Тернопіль : Економічна думка – 2001. – 250 с.
2. Луніна І.О. Бюджетний кодекс України і реалії міжбюджетних відносин / І. О. Луніна // Економіст. – №10. – 2000. – С. 32–36.
3. Федосов В.М. Сутність і проблематика бюджетування : українські реалії / В. М. Федосов, Т. С. Бабич // Фінанси України. – 2008. – №1. – С. 3–23.
4. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України : Монографія. / К. В. Павлюк – К. : НДФІ, 2006. – 584 с.
5. Доклад руководящего комитета местных и региональных органов власти (CDLR) о местном финансировании в Европе. – [Електронний ресурс] – Режим доступу:– <http://rels.obninsk.com/rels/Limited/Nsub/Me/0101/vt-2.htm>.
6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>.
8. Прядко В.В. Проблеми формування доходної частини місцевих бюджетів та шляхи їх розв'язання / В. В. Прядко // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії : [Зб. наук. праць]. – 2010. – Вип. 1 (18). Економічні науки. – С. 6–12.
9. Боровик П.М. Посилення ролі податкових джерел фінансування сільських соціально-культурних закладів / П. М. Боровик, О. С. Тригубенко, О. В. Пересунько // Сталій розвиток економіки : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 7. – С. 259–263.
10. Христенко В.П. Межбюджетные отношения и управление региональными финансами : проблемы, перспективы / В. П. Христенко – М. : Дело. – 2009. – 608 с.
11. Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97-ВР від 15.07. 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036.

В современных условиях местные бюджеты в Украине финансируют свои расходы в основном за счет трансфертных платежей из государственного бюджета. Эту проблему можно решить путем расширения перечня местных налогов, которые во многих странах мира обеспечивают формирование подавляющей части доходов бюджетов муниципалитетов.

In modern terms local budgets in Ukraine are financed by the charges mainly due to transfer payments from the state budget. This problem can be decided by expansion of list of community charges which in many countries of the world provide forming of repressing part of profits of budgets of municipalities.

УДК 378 : 577.3

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО - ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ З ОСНОВАМИ БІОФІЗИКИ РОСЛИН

М.Н. МИКОЛАЙЧУК, кандидат педагогічних наук

Висвітлено теоретико-методичне обґрунтування результатів дослідження створення інформаційно-технологічного забезпечення викладання нормативної дисципліни "Фізика з основами біофізики рослин" для студентів за напрямом підготовки "Агрономія".

Реформування на сучасному етапі вищої, в т.ч. аграрної, освіти покликане реалізувати наукові досягнення вітчизняної та Європейської педагогіки вищої школи щодо підвищення якості підготовки фахівців, здатних забезпечити перехід від інструментальних до науково-інформаційних технологій виробництва. Перебудова вищої освіти в Україні закріплена законодавчо-нормативними документами; узагальнення результатів досліджень публікується і обговорюється у педагогічній пресі, мережі Інтернет [1, 3, 4, 6, 17, 19, 20].

У комплексі системи управління якістю підготовки кадрів у ВНЗ провідною компонентою виступає інформаційно-технологічне забезпечення освітнього процесу. На рівні навчальної дисципліни таке забезпечення включає складові: 1) інформаційну, як дидактичний комплекс забезпечення навчального процесу; 2) технологічну, як забезпечення якості викладання і вивчення навчального предмету. Інформаційно-технологічний підхід до управління якістю підготовки фахівців апіорі передбачає забезпечення навчального процесу науково-методичними комплексами всіх навчальних дисципліни [1, 6, 17, 19, 20].

Вирішення завдань удосконалення підготовки фахівців за напрямом «Агрономія» обумовило включення в освітньо-професійну програму факультету агрономії на заміну загальноосвітнього курсу "Фізика", нової базової навчальної дисципліни «Фізика з основами біофізики рослин». Але така заміна не була підкріплена відповідним